

UDK 316.77(049.3)

Primljeno: 03. 10. 2024.

Stručni rad
Professional paper

Emina Dedić Bukvić

IZAZOVI I KREATIVNA RJEŠENJA U POUČAVANJU INTERKULTURALNE KOMUNIKACIJSKE KOMPETENCIJE

(Marijana Prodanović i Begona Crespo, *Towards Success in Communicating and Teaching Internationally: Teach and Talk like You Walk*, Palgrave Macmillan, 2024)

Ka uspješnoj međunarodnoj komunikaciji i podučavanju: Podučavaj i govori kao što se krećeš djelo je autorica Marijane Prodanović i Begone Crespo objavljeno 2024. godine. Studiju čini devet poglavlja u kojima autorice na autentičan način nude priliku čitaocima da unaprijede interkulturalne kompetencije i osnaže se u komunikaciji sa pripadnicima drugih kultura. Svako poglavlje nudi sažetak, niz ključnih riječi i popis bibliografskih podataka. Kroz sedam poglavlja autorice uvezuju teorijske koncepte sa ilustracijama, iskustvenim primjerima, uz adekvatna pitanja i zadatke. Izuzetno vrijedno je što su autorice pričale priče o interkulturalnom razvoju nastavnika i nastavnica i osvijestile izazove s kojima se susreću osobe koje su iskusile interkulturalne susrete. Popisi bibliografskih podataka na kraju svakog poglavlja su značajni za sve čitaoce koji žele nastaviti istraživati o predmetnoj temi. Posljednje segmente poglavlja autorice ispisuju s ključnim porukama kako bi na kreativan način potaknule čitaoce da promišljaju o sadržaju teksta i osmisle vlastite verzije interkulturalne priče. Ključne poruke mogu podsjetiti na određene interkulturalne susrete sa prijatnim i neprijatnim ishodima, ali vrijednost istih jeste što predstavljaju etnopedagoške misli i narodne mudrosti o interkulturalnom odgoju. Knjiga je iznimno dragocjena jer nas uči kako da osvijestimo vlastita znanja, vještine i vrijednosti koje ispoljavamo u dodiru sa drugim i drugačijim od nas. Nudeći primjere u kojima

pojedinci opisuju interkulturalne susrete i propituju emocije, vrijednosti i događaje čine ovo djelo osebujnim.

Iako je knjiga prvenstveno namijenjena studentima – budućim nastavnicima i nastavnicima engleskog jezika – zaista je korisno štivo za sve koji izučavaju interkulturalne susrete i komunikaciju, jer omogućava uvid u poželjne obrasce ponašanja i komunikacije pri susretu sa pripadnicima drugih kultura.

Uvodno poglavlje nudi putokaz kroz knjigu na način da opisuje šta očekuje čitaoc, odnosno predstavlja elemente od kojih se sastoji knjiga. Unutar putokaza autorice nude kviz kojim čitaoci propituju svoja trenutna znanja i otkrivaju ideje o sadržaju knjige. Ključni koncepti iz kviza jesu važna pravila na kojima počiva interkulturalna kompetencija i interkulturalno obrazovanje, a njihovo razumijevanje jeste sastavnim dijelom interkulturalnog putovanja.

U drugom poglavlju autorice propituju šta to sve djeluje na razumijevanje kulture i na koji način osobe regulišu ponašanja u interkulturalnim susretima. Uticaji na ponašanja, preklapanja mentalne i fizičke bliskosti pripadnika različitih kultura i krugovi (interpersonalni, instiucionalni, lokalni i globalni) u kojima se kreću pojedinci, ukazuju da oni uspostavljaju odnose na svijesti o ličnom i mentalnom procesu. Tumačenje i prepoznavanje okruženja i uticaja koji djeluju na odnose među različitim kulturama olakšano je slikovitim i grafičkim prikazima, kao i zanimljivim ilustracijama.

Treće poglavlje usmjerava pažnju čitaoca na razumijevanje kulture kroz koncept „Ledenog brijega“ kao jednog od modela kulture. Ovaj model prikazuje kulturu kao ledenu santu čiji maleni dio viri iznad površine, dok veći i snažniji dio kulture se krije ispod površine. Modelom ledenog brijega priznajemo da smo izloženi veoma ograničenom pristupu kulturalnim elemenatima, a da sve „skriveno“ jeste ustvari glavni sadržaj kulture. Na istom tragu je i shvatanje vlastitog identiteta kao kompleksnog procesa koji obuhvata nekoliko slojeva što svakako utiče na proces poučavanja i kreiranja poticajne odgojno-obrazovne kulture. U ovom poglavlju autorice ukazuju na vezu kulture i stereotipa, predrasuda, uvjerenja, strahova i nada, te ukazuju na separaciju i marginalizaciju kao učestale društvene pojave. S namjerom osvještavanja svih segmenata kulture, kao i načina na koje djeluju osobe u susretu s pripadnicima drugih kultura, ovo poglavlje nudi slike i interaktivne scenarije kojima se predstavljaju lična iskustva i faze kulturnog šoka.

Pored modela "Ledenog brijega" autorice opisuju kulturu i uz podršku Hofstedovog modela kulturnih dimenzija. Ovim modelom u četvrtom poglavlju opisuju različitosti među kulturama kroz šest dimenzija koje nas uče kako postati kultur-

no svjesniji i otvoreniji, te kako graditi snažnije i empatičnije odnose s drugima. Autorice, uz adekvatne ilustracije, ohrabruju čitaoce da prepoznaju i kulturne dimenzije kao i karakteristike niskokontekstualnih i visokokontekstualnih kultura i njihovih pripadnika.

Uspješni i manje uspješni interkulturalni susreti opisani su u petom poglavlju. Na interesantan način je predstavljen pojam „lica“ koji na pozitivan i/ili negativan način djeluje u komunikaciji sa pripadnicima drugih kultura i jezika. Stoga važno je posvetiti pažnju u posmatranju vlastitog, kao i lica drugih ljudi kako bi kvalitetnije i efikasnije uspostavili i održavali komunikaciju. U ovom poglavlju autorice ističu koliko su građani svijeta navikli da koriste engleski jezik (Globish – pojednostavljena verzija engleskog jezika) za sporazumijevanje u interkulturalnim susretima, s tim da ne umanjuju značaj niti jednog drugog jezika, što potvrđuje savremena potreba pojedinaca da budu kompetentni razumjeti i koristiti više jezika odjednom. Međutim, kako ističu autorice, što bolje upoznajemo kulture s kojima se susrećemo, to pruža više prilika za uspješne interkulturalne susrete. Svakako, ističu i značaj kulturne inteligencije koju čine znanja o različitim kulturama, svjesnost odnosno otvorenost za istraživanje i analiziranje kultura i različitosti, te naposljetku vještine koje omogućavaju prikladan odnos sa drugima i prikladno ponašanje u određenim situacijama.

U fokusu šestog poglavlja prepoznaju se dva pojma: EMI (English as a Medium of Instruction) i CLIL (Content and Language Integrated Learning). EMI je skraćena koja se engleski jezik tumači kao sredstvo podučavanja, a CLIL je skraćena koja opis integriranog učenja sadržaja i jezika. Kako bi nastavnici koristili ova dva pristupa u nastavi neophodno je da razvijaju vještine koje podržavaju primjenu EMI-a i CLIL-a u razrednom okruženju. Vještine koje su im potrebne odnose se na znanje, praksu, refleksiju i angažman. Predloženi scenariji, pitanja i nastavne pripreme osnažuju nastavnike da primjenjuju navedene pristupe u nastavi ne samo jezika, već i drugih naučnih oblasti.

Sedmo poglavlje posvećeno je komunikaciji, tačnije osjetljivosti i greškama učinjenim u komunikaciji u multikulturalnom okruženju. Tumače se stereotipi, predrasude, kao i diskriminatorna ponašanja. U tu svrhu autorice su ponudile liste pitanja i tvrdnji kojima čitaoci mogu procijeniti vlastita mišljenja i stavove, što će omogućiti dublje razumijevanje komunikacije, kao i razloga koji dovode do čestih nesporazuma. U ovom poglavlju značajno mjesto zauzima interkulturalna osjetljivost, odnosno individualna sposobnost za nova iskustva i odgovore na kulturalne razlike. Interkulturalna osjetljivost je povezana sa emocionalnom sposobnošću prepoznavanja, poznavanja i poštovanja razlika među kulturama, što omogućava

odgovarajuću afektivnu interakciju među pripadnicima različitih kulturnih identiteta.

Osmo poglavlje tumači konflikte, rješenja i pregovaranja, a naglasak je na konfliktima koji se odvijaju među pripadnici različitih kultura, kao i pripadnicima iste kulturne skupine. Uz opisane situacije čitaoci su u mogućnosti da prepoznaju o kojoj vrsti konflikta je riječ te na koji način ih je moguće riješiti da svi učesnici budu zadovoljni rezultatom. Posebno je važno istaknuti AIR strategiju za rješavanje konfliktne situacija, a čitaoci mogu naučiti kako da odaberu adekvatne riječi, uz podršku strategija BATNA i ZOPNA, s kojima će brižno pristupiti rješavanju konflikta i kako kvalitetno pregovarati. Dakle, komunikacijska kompetencija nije samo individualna odlika nego je alat za povezivanje dvije ili više osoba u kulturološki adekvatna ponašanja.

U posljednjem poglavlju autorice posvećuju pažnju digitalizaciji u obrazovanju s posebnim naglaskom na primjenu umjetne inteligencije u interkulturalnoj komunikaciji. Svjesne su da djeca i mladi uživaju u nastavi ukoliko je potpomognuta digitalnim alatima i adekvatnim aplikacijama. Iako podržavaju njihovu primjenu nastavi, ipak daju prednost nastavničkim kompetencijama u podučavanju jezika. Autorice tvrde da puki prevodi fraza ili nekih metaforičkih izraza koje nude određene aplikacije nisu dostatne za kvalitetno razumijevanje i uspostavljanje interakcije što može dovesti do nesporazuma u komunikaciji. U ovom poglavlju čitaoci imaju priliku propitati vlastito razumijevanje sadržaja knjige, kao i primijeniti naučeno u rješavanju određenih problemskih pitanja i situacija.

Knjiga autorica Prodanović i Crespo predstavlja značajan doprinos u poučavanju interkulturalne komunikacijske kompetencije i izazova u susretu sa drugima i drugačijima. Vrlo zanimljivim pristupom autorice vode čitaoce interkulturalnim stazama i predstavljaju ključne segmente koračanja kroz različite krajolike ohrabrujući ih da iskuse bogatstvo razlika i djeluju na poželjan način. Ovo djelo zaista je vrijedan materijal za razvoj komunikacijskih kompetencija u dodiru sa djecom i mladima u skladu s različitim kulturološkim obrascima i različitim poimanjima sebe i drugih.

Adresa autorice
Author's address

Emina Dedić Bukvić
Univerzitet u Sarajevu
Filozofski fakultet
emina.dedic.bukvic@ff.unsa.ba